

Rooise Streken 11: Vlucht met hindernissen van een Rooise NSB'er

Van de invasiestranden naar de Nederlandse grens

Op dinsdag 6 juni 1944 landden de geallieerde troepen in Normandië. Deze landing op de Franse kust heet formeel 'Operatie Overlord', maar is de geschiedenis ingegaan als D-Day. De D staat hierbij meestal voor 'Decision' of, vertaald in het Nederlands 'beslissing' en 'Day' betekent natuurlijk 'dag': de dag waarop de aanval gepland is. Na een moeizame maar uiteindelijk geslaagde landing vochten de geallieerde troepen zich, in de daarop volgende maanden, een weg van de invasiestranden naar het Noorden. Op 26 augustus hielden de geallieerden, hoewel Duitse sluipschutters nog actief waren, een overwinningsparade over de Parijse Champs-Élysées en op maandag 4 september paradeerden de geallieerde troepen, vooral Engelsen en Amerikanen, reeds door Brussel. Daarna ging de opmars verder richting Nederland.

Nepnieuws leidt tot Dolle Dinsdag

Geen wonder dat veel Nederlanders en dus ook Rooienaren begin september hoopvol en gespannen de gebeurtenissen afwachtten. Er was echter weinig informatie, laat staan betrouwbare informatie. De waarheid is immers, ook nu nog, altijd het eerste wat in een oorlog sneuvelt. Maar ook waren er weinig nieuwsbronnen, waren slechts weinig kranten en nieuwsbladen. In Rooi verscheen het weekblad Midden Brabant al niet meer vanaf 1942. De kranten die nog wel mochten verschijnen stonden onder streng Duits toezicht en werden niet vertrouwd omdat ze vol stonden met Duitse propaganda. Er verschenen illegale blaadjes van en namens het ondergrondse verzet - o.a. gedrukt op de persen van Midden Brabant - maar de verspreiding hiervan was vrij beperkt en het lezen en in bezit hebben van deze blaadjes was levensgevaarlijk. De radio's had men in moeten leveren, zodat alleen de mensen die nog illegaal een radio bezaten stiekem naar de nieuwsberichten luisterden. Uiteraard niet naar de Duitse propagandaberichten maar naar Radio Oranje. Deze berichten konden alleen van mond tot mond worden verspreid met alle risico's van dien. Want het illegaal in bezit hebben van een radio, het luisteren hiernaar en het de Duitsers onwelgevallige berichten verspreiden, was linke soep. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er een enorme geruchtenmachine ontstond en dat bij het minste of geringste berichten verkeerd geïnterpreteerd werden. Zeker als de berichten kwamen van bronnen die men vertrouwde en wilde vertrouwen. Dit waren natuurlijk de mededelingen van Radio Oranje, de spreekbuis van de Nederlandse regering in ballingschap in Londen, en de nieuwsberichten van de geallieerden.

Zo sprak op maandag 4 september 1944 Mr. Pieter Gerbrandy, minister-president van de Nederlandse regering in ballingschap, geheel bezijden de waarheid de volgende woorden op Radio Oranje: *"Nu de geallieerde legers op onweersaanbare wijze de Nederlandse grens overschreden hebben (...)." Het is merkwaardig dat Gerbrandy in zijn radiopraatje afweek van zijn concepttekst. Daarin stond, zoals geheel naar waarheid was, dat de geallieerden de grenzen 'naderden'. De woorden 'overschreden hebben' waren nergens te bekennen. Waarom hij van de concepttekst afweek is niet bekend.*

Hij vroeg de bevolking ook *"hen' (de geallieerden) een hartelijke en waardige ontvangst (te) bereiden, welke zij verdienen als bevrijders van ons land en de vernietiging van den tiran."*

Pieter Sjoerds Gerbrandy 1865-1961, tijdens de oorlog minister president in ballingschap. Zijn radiopraatje leidde tot Dolle Dinsdag

De Britse radiozender BBC (British Broadcast Company) maakte het nog bonter. De BBC meldde volkomen ten onrechte: *" Britse troepen zijn de Nederlandse grens over getrokken en hebben Breda bereikt. Zij rukken verder op in de richting van Rotterdam (...)."* De ondergrondse of illegale pers in Leiden deed ook nog een duit in het zakje. Ze nam deze onjuiste, maar voor veel Nederlanders zeer welkome, lang gehoopte en dus ook graag geloofde, informatie integraal over en publiceerde zelfs een speciaal bevrijdingsnummer van het Leidse blad 'Het Dagelijks Nieuws'. Uiteraard was dit allemaal fake nieuws. Maar dit 'nieuws' bleef niet zonder gevolgen. Het leidde tot 'Dolle Dinsdag'. Maar de bevrijding van Nederland begon niet op 4 september 1944 maar op zondag 17 september met de 'Operatie Market Garden'.....hoewel!!!! Op dinsdag 12 september 1944, vroeg in de morgen, slopen Amerikaanse soldaten door de boomgaarden van het Limburgse grensdorpje Mesch en zeiden tegen de stomverbaasde maar dolblijve boeren: "Jullie zijn bevrijd." Dit Zuid-Limburgse dorpje komt dus de eer toe als eerste, een week voor Market Garden, bevrijd te zijn,

Dolle Dinsdag

Al deze, op z'n minst voorbarige, berichten leidden op 5 september 1944 tot Dolle Dinsdag. Veel mensen wisten 'zeker' dat de geallieerden eraan kwamen en begonnen spontaan te feesten en hingen de Nederlandse vlag uit. Veel NSB'ers die dit zagen kregen het Spaans benauwd en sloegen op de vlucht naar het Noorden of de Duitse grens. Ook de Rooise NSB-burgemeester Marinus Tolhoek hield het voor gezien en verdween, een paar dagen na Dolle Dinsdag, spoorloos. Zijn gezag was ook tot het nulpunt gedaald blijktens het dagboek van Maria van Breugel, want toen

hij bijvoorbeeld de gemeentebode Karel van Zon vroeg waarom hij die sigaretten niet weg deed als hij tegen zijn meerdere sprak, antwoordde Karel hem fijntjes: "Nu niet en nooit meer voor jou." 'Boem, die zat' concludeerde Maria.

Bericht in de Oost-Gelderlander van woensdag 30 mei 1945. Na zijn arrestatie werd Marinus Tolhoek naar het voormalige concentratiekamp in Vught gebracht, in afwachting van zijn berechting. Het voormalige concentratiekamp deed na de bevrijding dienst als interneringskamp voor o.a. NSB'ers

Zelfs de leider van de NSB, Anton Mussert, zocht vlak bij de Duitse grens, in Almelo, zijn heil. Ook veel Duitse soldaten sloeg de schrik om het hart. Zij zagen de feestende Nederlanders en hoewel Nederlands niet hun moedertaal was, begrepen zij maar al te goed waarop de aanleiding voor de feestvreugde gebaseerd was. Zij raakten in paniek en probeerden een confrontatie met de geallieerde legers te ontvluchten. Zij vertrokken vaak per fiets, richting het Noorden of de Heimat.

Met de fiets 'Richtung Heimat!' Op Dolle Dinsdag werd niet alleen veel NSB'ers maar ook Duitse soldaten de grond te heet onder de voeten

De geallieerden kwamen echter niet. Dat wil zeggen, nog niet. Dit feit drong al spoedig door, niet alleen bij de bevolking maar ook bij de Duitsers en hun Nederlandse helpers zoals de NSB'ers. Het leven normaliseerde zich weer min of meer in dat van vóór Dolle Dinsdag.

Vlucht met hindernissen van een Rooise NSB'er

Dolle Dinsdag ging ook niet aan Rooi voorbij. Dit blijkt o.a. uit een drietal bewaard gebleven dagboeken en oorlogsaantekeningen van Rooienaren. Ook hier deed de geruchtenmachine haar werk. In het dagboek van de toen 21-jarige mevrouw Van Diessen-de Wit staat bijvoorbeeld: *"We beleven angstige tijden. De moffen trekken zich terug richting Duitsland, ze voelen zich niet op hun gemak. (...) De mensen zijn opgewonden en zenuwachtig, niemand werkt meer, want er gaan geruchten dat de Engelsen in aantocht zijn. De NSB'ers voelen het ook warm onder hun voeten worden (...). NSB'er Kemps van de Markt gaat er ook vandoor op de fiets, de boekentas achterop."* K. en zijn zoon waren fanatiek pro-Duits en hardcore NSB'ers. Hij had in de Eerste Wereldoorlog zelfs al eens zeven maanden in de gevangenis gezeten in Vorst bij Brussel vanwege pro-Duitse handel. Zijn goederen werden toen onder toezicht gesteld en verkocht. Zijn zoon Hugo was behalve NSB'er ook waarnemend commandant van de WA afdeling Sint-Oedenrode, Schijndel en Veghel. De WA, Weerafdeling, was een knokploeg en onderdeel van de NSB. In het dagboek van mevrouw Van Diessen maar ook in een ander dagboek, van Maria van Breugel, staat verder dat K. 'uitgezwaaid' werd door een hele groep mannen en jongens op de Markt die hem uitjouwden.

Heel ver kwam de vluchtende K. niet. Gerard Boleij meldt in zijn beschrijving van de gebeurtenis: *"Op en rond de Hambrug stond veel volk. K. wordt uitgejouwd; hij stapt bij 't café van Tinuske van Heessel af en zet zijn fiets tegen de veranda."*

Mevrouw Van Diessen gaat verder met: *"Hij stapt dan naar binnen. Maar jawel, een Rooise durfal stapt op de fiets en gaat ermee vandoor."*

Gerard Boleij weer: *"Het was Piet Vermeltfoort van de Sandershoeve die op de fiets*

sprong en ermee het Achterpad op fietste. Daar gooide hij de fiets in de brandnetels, pakte de tas van de fiets en rende weg.”

Maria van Breugel schrijft: *“Het was een spontane actie. De hele brug stond vol volk en 't gejoel was niet van de lucht.”* Het dagboek van Mevrouw Van Diessen zegt over het vervolg: *“Heel wat later komt Kemps buiten en ... grijpt mis! Hij gaat 's avonds weer naar de Markt en wil, bij zijn huis gekomen, de sleutel van de voordeur uit zijn zak nemen...maar weer mis, die zat in de boekentas! Hij gaat al vloekend naar het politiebureau, doch daar kunnen ze de rijwioldief niet zo vlug achterhalen.”* Maria van Breugel sluit het verhaal af met: *“Hij ging uiteindelijk bij Heintje van der Hagen binnen en kreeg daar een andere fiets.”* Achteraf is overigens gebleken dat het stelen van de fiets een 'geluk' is geweest voor K. Een paar mannen van de KP-knokploegen - stonden namelijk op hem te loeren. Maar omdat het anders liep dan gedacht, ontsnapte hij aan een zekere dood. Wel werd zijn huis nog diezelfde dag leeggeroofd.

Tenslotte

Dit jaar is het 75 jaar geleden dat Sint-Oedenrode is bevrijd. Dit wordt op verschillende manieren herdacht. Heemkundige kring 'De Oude Vrijheid' draagt haar steentje hieraan bij door, in twee delen, in het blad Heemschild verhalen over de periode van de bevrijding te publiceren. Het zijn allemaal verhalen en herinneringen welke door Rooienaren in dagboeken, verslagen et cetera zijn opgetekend. Deze Rooise Streek is hierop, evenals die van de volgende maand, gebaseerd.

Door: heemkundige kring 'De Oude Vrijheid', werkgroep geschiedenis

Contact: secretariaat@oudevrijheid.nl

Extra informatie op www.oudevrijheid.nl klik op Rooise Streken

**HEEMKUNDIGE KRING
DE OUDE VRIJHEID
Sint-Oedenrode**